

РОЗДІЛ VI. ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 376+379

Тетяна Золотарьова

Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ORCID ID 0000-0001-7931-2143

DOI 10.24139/2312-5993/2026.01/260-281

РОЛЬ БАТЬКІВ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ТРУДНОЩАМИ АНАЛІЗУ МУЛЬТФІЛЬМІВ

У статті запропоновано запитання для здійснення системного аналізу мультфільму як відео-історії з прихованим змістом. Запитання поділено на групи: загальна характеристика мультфільму, відповідність мультфільму реальності та сучасному рівню філософії, науки та культури, психолого-педагогічний вплив мультфільму, персонажі мультфільму, чарівні предмети, прикінцеві запитання. Відповідаючи на запитання, батьки можуть самостійно проаналізувати мультфільм і навчити такому аналізу дитину з інтелектуальними труднощами, підібрати засоби і способи опрацювання з дитиною інформації, запропонованої авторами мультфільму, зробити висновок про найбільш імовірний вплив конкретного мультфільму на дитину. У ході підготовки статті нами були застосовані загальнонаукові методи (дедукція й індукція, аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування й конкретизація, мисленнєвий експеримент, метод мисленнєвого моделювання тощо), евристичні методи (метод евристичних питань, метод синектики, метод інверсії, метод аналогії), філософський, психологічний, педагогічний аналіз мультфільмів. У подальшому необхідно проаналізувати українські мультфільми, визначити інформаційні бар'єри, які заважають дітям кожної нозологічної групи повноцінно опанувати зміст мультфільму та з'ясувати шляхи перетворення виявлених бар'єрів на ресурси.

Ключові слова: діти з інтелектуальними труднощами, батьки, мультфільм, філософський аналіз мультфільму, психологічний аналіз мультфільму, педагогічний аналіз мультфільму, чарівний світ мультфільму, персонажі мультфільму, сюжет мультфільму, музичний супровід мультфільму, інформаційні бар'єри та безбар'єрність.

Постановка проблеми. У дітей з інтелектуальними труднощами виникає велика кількість інформаційних бар'єрів у процесі пізнання світу і себе. Батьки та педагоги створюють умови для подолання наявних та профілактики виникнення нових бар'єрів. Оскільки існує недостатня кількість спеціально створених мультфільмів для дітей різних нозологічних груп дошкільного та шкільного віку, а дитина з інтелектуальними труднощами самостійно навряд чи зможе здійснити глибокий і детальний аналіз побаченого та почутого, то дорослим бажано мати навички аналізу мультфільмів.

Аналіз актуальних досліджень. У мультфільмах «Каструлька Анатоля» (<https://www.youtube.com/watch?v=58XlvDAPZHE&t=7s>), «Мотузки» (<https://www.youtube.com/watch?v=29nCUMEdFFs>), «Скарлетт» (<https://www.youtube.com/watch?v=JOWiPx5VRUU>), «Соловейко з одним крилом (лише казка)» (<https://www.youtube.com/watch?v=nmgKPeKPufk&t=1s>), «Подарунок» (<https://www.youtube.com/watch?v=3XA0bB79oGc>), «Поза зором» (<https://www.youtube.com/watch?v=4qCbiCx Bd2M>), «Ян» (https://www.youtube.com/watch?v=X_wu-D6rU5w&t=1s), зроблено спробу показати внутрішній світ дітей з особливими освітніми потребами, їх прагнення взаємодіяти з дітьми, дорослими, тваринами, боротися з порушеннями здоров'я, розуміти і культурно задовольняти свої потреби (за пірамідою Маслоу).

У мультфільмі «Ян» продемонстровано бажання хлопчика з порушенням функціонування опорно-рухового апарату спілкуватись і дружити з дітьми, які не мають таких проблем зі здоров'ям. Окремі однолітки зацікавились Яном, але більшість дітей спочатку його не приймали. Незважаючи на перешкоди, хлопчик прагнув до взаємодії з дітьми, які гралися на майданчику. Проте раз-по-раз хворобливий стан відкидав його назад, у його світ: Яна ніби здувало вітром за паркан, проходячи крізь який, він щоразу розпадався на дрібні частинки, а поза парканом знову збирався до купи. Хлопчик засмучувався, що в нього не виходить налагодити спілкування з дітьми, але намагався знову і знову потоваришувати з ними. Після кожної спроби встановити контакт діти все більше зацікавлювались Яном, виявляли бажання взаємодіяти з ним. Одного разу Ян розігнався на кріслі та проскочив крізь паркан-перепону у світ здорових дітей. Але раптом хлопчик на майданчику щось прошепотів своєму товаришу, й обидва тихенько засміялися, а Ян подумав, що це з нього насміхаються, тому його знову потягло за паркан. Але діти захотіли його втримати у своєму світі, і один за одним підбігали і хапали його за руки. Проте захворювання Яна було сильнішим за здоров'я інших дівчаток і хлопчиків, тому дітлахів усіх разом віднесло вітром за паркан, у світ Яна. Діти побачили, що Ян у своєму світі їздить на кріслі колісному, а хлопчик засоромився, що в нього порушена діяльність опорно-рухового апарату, але діти підтримували нового знайомого, посміхались йому. Через те, що однолітки прийняли Яна, паркан почав танути, і нові товариші повезли Яна на кріслі у свій світ.

У мультфільмі закладено глибокий філософський, психологічний та соціальний зміст про невидимі фізичні, інформаційні, психологічні, соціальні бар'єри, які неможливо подолати самотужки. Яскраво продемонстровано палке бажання дитини з особливими освітніми потребами взаємодіяти з іншими дітьми; показано складний шлях численних спроб, на якому щоразу після невдачі руйнуються надії та прагнення, а хлопчик розсипається на крихітні шматочки, але потім відновлюється та знову докладає зусиль, щоб отримати таке довгоочікуване спілкування.

Проте в деяких мультфільмах глядачам запропоновано неправдиву інформацію про світ. У мультфільмі «Мотузки» висвітлено недостатньо реалістичне ставлення нормотипових дітей до дітей з особливими освітніми потребами: дівчинка Марія захоплюється спілкуванням із хлопчиком, який не може самостійно рухатися і розмовляти; весь вільний час Марія присвячує цьому хлопчику, намагається долучити його до цікавих справ, але іноді ставиться до нового товариша як до ляльки. У мультфільмі «Скарлетт» показано занадто швидке одужання дитини після складного оперативного втручання: дівчинка, якій ампутували гомілку через онкологічне захворювання, ще в лікарні вільно ходила і навіть танцювала на протезі без допоміжних засобів (милиць, ходунків), переносила вагу всього тіла на прооперовану кінцівку. У мультфільмі «Соловейко з одним крилом (лише казка)» створено неправдиву картину з життя птахів: 1) солов'ї не утворюють пару на все життя, а кожної весни знаходять нову особину для продовження роду; тому не може бути, щоби пташенята цього річного виводку піклувалися про дорослих птахів, які вилупилися минулого року в цієї ж пари птахів; 2) солов'ї відкладають не одне, а чотири-шість яєць; 3) яйця солов'я не поцятковані, а мають однорідне коричневе чи оливково-зелене забарвлення; 4) якщо солов'їна родина не відлетіла би в теплі краї, а залишилася зимувати, вона не дожила би до весни, оскільки птахам нічим було би харчуватися. Біля назви мультфільму про соловейка зазначено, що це «лише казка», але «казкове» і «помилкове» не є синонімами, а представлена в мультфільмі інформація про солов'їв не є казковою інтерпретацією реальних фактів про цих птахів. У мультфільмах «Мотузки» і «Скарлетт» також показано нереалістичні події, тому в глядачів може скластися хибне враження про анатомо-фізіологічні, психологічні та соціальні особливості дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

Таким чином, на нашу думку, мультфільми мають відображати реальну картину світу відповідно до розвитку сучасної науки і не містити помилок, необґрунтованих змістом, сутністю і метою висвітлюваного матеріалу, за винятком тих, які спеціально включені до мультфільму для демонстрування процесу їх корекції.

«Добрий, якісний мультфільм – конче потрібний матеріал для розвитку ігрових сюжетів, для малювання, ліплення та й загалом особистісного становлення дитини. Яскраві, образні, із захопливим сюжетом, дібрані за віком, мультфільми формують у дитячій свідомості модель навколишнього світу, уявлення про добро і зло, еталони гарного і поганого, образи мами і тата, друга і ворога, всього того, на що дитина орієнтуватиметься все життя як на духовний компас» (http://lubotyn-dnz1.edu.kh.ua/batjkam/konsuljtacii_dlya_batjkiv/mediaprodukcija/).

Дишель К. з'ясувала, що «до перегляду мультфільмів дітьми батьки ставляться позитивно (75%); батьки виражають негативне ставлення до сучасних іноземних мультфільмів, що демонструють агресію (76%); батьки некомпетентні в аналізі сучасних мультфільмів, тому й не завжди здатні грамотно обирати якісну продукцію для розвитку дитини; більшість батьків (56%) не приділяє належну увагу вибору мультиплікаційної продукції для дітей, не обмежує й не заперечує перегляд тих чи інших мультфільмів, але спостерігає у дітей залежність від перегляду фантастичних мультфільмів (46%) та від сучасних іноземних мультфільмів, що демонструють агресію (31%)» (Дишель, 2014, с. 109). Павленко Ю. наголошує, що «підбираючи «меню перегляду», батьки звертають увагу на яскравість, якість, сучасність і розвивальний аспект» (Павленко, <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/20499/1/19.pdf>, с. 147). «Психологи радять ретельно відбирати для своїх малят анімаційну програму і по можливості дивитися мультфільми разом з дітьми, спостерігаючи за їх реакцією» (<https://naurok.com.ua/yak-obrati-pravilny-multfilm-215048.html>). На нашу думку, вибирати мультфільми для перегляду необхідно за певними критеріями з урахуванням останніх досягнень сучасної науки відповідно до філософського, психологічного, педагогічного та соціального впливу на дитину.

Міненко О. проаналізувала позитивні та негативні особливості впливу мультиплікаційної продукції на психічний розвиток дитини та формування її особистості, обґрунтувала «необхідність розробки такої програми психологічного аналізу мультиплікаційної продукції для

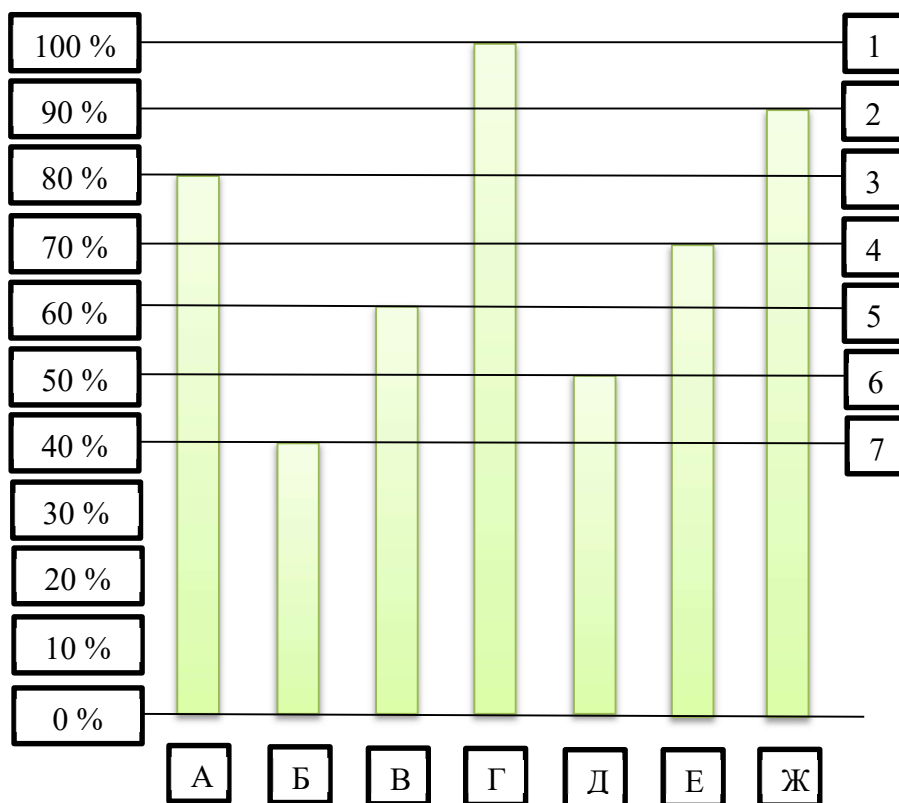
дітей, яка б дала психологам, педагогам, батькам можливість самостійного аналізу мультфільмів із подальшим прийняттям наукового психологічно обґрунтованого висновку щодо корисності чи шкідливості цієї відеопродукції для психічного розвитку та формування особистості дитини» та розробила «програму психологічного аналізу мультиплікаційної продукції для дітей, в основі якої лежать такі критерії: 1) зовнішнє оформлення мультфільму та його вплив на психіку дитини (кольорове та звукове оформлення, темп мультфільму; тло, на якому відбуваються основні події, зовнішність персонажів); 2) психологічний аналіз головних героїв (риса характеру та провідні цінності головного героя, однозначність чи амбівалентність образу головного героя, наявність «прихованих» головних героїв); 3) аналіз провідних цінностей, які транслює мультфільм (загальне зображення й інтерпретація у мультфільмі світу як «позитивного» чи «негативного», «дружелюбного» чи «ворожого» до дитини; модель сімейних стосунків та образів батьків, яка транслюється через мультфільм; модель взаємостосунків між статями та її вплив на формування статевої ідентичності дитини; модель ставлення до інших людей, ставлення до духовних і матеріальних цінностей, ставлення до природи, ставлення до праці); 4) загальний емоційний стан, який викликає мультфільм; 5) вплив мультфільмів на розвиток інтелектуальної сфери дитини; 6) загальний психологічний висновок про мультфільм; 7) загальний педагогічний висновок про мультфільм; 8) загальна психолого-педагогічна оцінка мультфільму, яку ми пропонуємо провести на основі зробленого аналізу за такими параметрами (корисність – шкідливість для психічного розвитку дитини та формування її особистості; рекомендувати – не рекомендувати до перегляду – рекомендувати з певними обмеженнями чи умовами (визначити ці обмеження й умови в кожному конкретному випадку)» (Міненко, 2018, с. 191-203). «Представлена програма дає можливість структурованого аналізу мультиплікаційної продукції з метою визначення її впливу на різні аспекти психічного розвитку дітей і може бути використана психологами, педагогами, батьками для практичного відбору мультфільмів, найсприятливіших для психічного розвитку дітей» (Міненко, 2018, с. 189). Проте запропонована Міненко О. програма не враховує деяких важливих аспектів чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу мультфільму, на які варто звернути увагу батькам дітей з

інтелектуальними труднощами. Чарівний світ, персонажі, чарівні речі, сюжет, музичний та шумовий супровід є елементами мультфільму як системи, яка функціонує у певному темпі, відповідному віковим особливостям глядача. Тому й аналізувати мультфільм необхідно за параметрами його елементів та структури.

Мета статті. Пропонуємо запитання для здійснення системного аналізу мультфільму як відео-історії з прихованим змістом.

Методи дослідження. У ході підготовки статті нами були застосовані загальнонаукові методи (дедукція й індукція, аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування й конкретизація, мисленнєвий експеримент, метод мисленнєвого моделювання тощо), евристичні методи (метод евристичних питань, метод синектики, метод інверсії, метод аналогії), філософський, психологічний, педагогічний аналіз мультфільмів.

Виклад основного матеріалу. Інтелект – це системне функціонування вищих мозкових функцій: стеничного психодинамічного стану, гнозису, праксису, усвідомлення, мислення, пам'яті, мовлення (за Р. Стернбергом, С. Барретом). Кожен з його елементів може бути розвиненим більше або менше за вікову норму. У дітей з інтелектуальними труднощами всі або деякі елементи інтелекту є недостатньо розвиненими, тому весь інтелект як єдине ціле, що складається з семи елементів, може використовуватись лише до рівня розвитку найменш розвиненого свого елемента. Система інтелекту здатна працювати також як єдине ціле з двох-шести елементів, але має інші системні властивості, тому функціонує інакше, в її діяльності не проявляються менш розвинені елементи. Тобто менша кількість елементів спричинює іншу якість всієї системи інтелекту (рис. 1).

Умовні позначення до схеми

Сірі стовпчики, позначені буквами А Ж – елементи інтелекту, які мають різні рівні розвитку

Горизонтальні лінії з позначеннями 0%-100% – рівні розвитку елементів інтелекту А-Ж

1-7 – кількість задіяних елементів інтелекту в процесі інтелектуальної діяльності на рівнях розвитку інтелекту як єдиного цілого 40%-100%

Рис. 1. Схема функціонування інтелекту як цілого за умови меншого рівня розвитку окремих її елементів

Зі схеми видно, що інтелект як система з *семи* елементів, спрацьовує тільки на рівні розвитку елементу Б, що становить 40 % від вікової норми; інтелект як система з *шести* елементів, спрацьовує тільки на рівні розвитку елементу Д, що становить 50 % від вікової норми; інтелект як система з *п'яти* елементів, спрацьовує тільки на рівні розвитку елементу В, що становить 60 % від вікової норми; інтелект як система з *чотирьох* елементів, спрацьовує тільки на рівні розвитку елементу Е, що становить 70 % від вікової норми; інтелект як система з *трьох* елементів, спрацьовує тільки на рівні розвитку елементу А, що становить 80 % від вікової норми; інтелект як система з *двох* елементів, спрацьовує тільки на рівні розвитку елементу Ж, що становить 90 % від вікової норми; інтелект як система з *одного* елементу, спрацьовує тільки на рівні розвитку елементу Г, що становить 100 % від вікової норми. Отже, якого б рівня

розвитку не досягали об'єднані в систему елементи інтелекту, вони зможуть використовуватись лише до того рівня, який має найменше розвинений елемент інтелекту, а вищі рівні розвитку елементів інтелекту тимчасово залишаються не задіяними в процесі задоволення потреб дитини. Оскільки найменш розвинений елемент інтелекту обмежує рівень використання інших, більш розвинених, то його можна назвати лімітуючим. Він визначає кількісно-якісні та просторово-часові характеристики результатів діяльності об'єднаних у систему одного-семи елементів інтелекту. Тому потрібно знати, на скільки відсотків розвинені всі елементи інтелекту дитини, щоб зрозуміти, як вони будуть об'єднуватись у систему на кожному рівні розвитку, щоб визначити зону найближчого розвитку кожного окремого елемента інтелекту та інтелекту як системи і точніше підібрати теоретично-практичний освітній матеріал. Отже, зменшення рівня розвитку різної кількості елементів інтелекту супроводжується зміною якості функціонування інтелекту як системи, обмеженням функціонування інтелекту як єдиного цілого та різним ступенем погіршення інтелектуальної діяльності, тобто інтелектуальними труднощами (порушеннями інтелекту) різного ступеня прояву – від незначної тимчасової затримки розвитку до розумової відсталості глибокого ступеня.

У дітей кожної нозологічної групи є свої інтелектуальні труднощі, обумовлені низьким рівнем розвитку певних елементів інтелекту. У дітей із затримкою психічного розвитку незначно, а у дітей з розумовою відсталістю – значно страждають *усі складові* інтелекту; у дітей з порушенням мовлення страждає переважно *мовленнєва* складова в структурі інтелекту, а у дітей з порушеннями поведінки – переважно *свідомість і мислення*; у дітей з порушенням зору страждає переважно *зоровий*, у дітей з порушенням слуху – переважно *слуховий*, а у дітей з порушенням опорно-рухового апарату – переважно *руховий* гнозис і праксис у структурі інтелекту. Таким чином, діти різних нозологічних груп мають порушення інтелекту різної якості та різного ступеня прояву. Це спричинює появу специфічної картини інтелектуальної діяльності дітей кожної нозологічної групи з урахуванням індивідуальних особливостей дитини як системи «біо-соціо-дух».

Батькам важливо не лише пам'ятати, що їх дитина має інтелектуальні труднощі, а й знати своєрідний характер протікання пізнавальної діяльності доньки чи сина. Адже дітям з інтелектуальними труднощами не завжди вдається одночасно переглядати мультфільм та

робити необхідні висновки. Тому перед тим, як пропонувати сину чи доньці цей вид медіапродукції, батькам потрібно його проаналізувати за системою параметрів та підібрати засоби та способи опрацювання з дитиною інформації, поданої в мультфільмі. Дитину необхідно навчати аналізувати мультфільми та фільми, які вона дивиться, художні та наукові книги, які вона читає, інформацію на сайтах, які вона відвідує, відео-ігри, в які вона грається, та інші види медіапродукції, якими вона користується, щоб дитина вміла вибирати якісні ресурси для освіти, саморозвитку та відпочинку, критично оцінювала інформацію, яка в них представлена, самостійно й усвідомлено творила свою особистість, вбираючи в себе позитив із навколишнього світу.

Пропонуємо систему запитань, відповідаючи на які, батьки можуть самостійно проаналізувати мультфільм, навчити такому аналізу дитину з інтелектуальними труднощами, зробити висновок про найбільш імовірний вплив конкретного мультфільму на дитину. Запитання поділено на групи: загальна характеристика мультфільму, відповідність мультфільму реальності та сучасному рівню філософії, науки та культури, психолого-педагогічний вплив мультфільму, персонажі мультфільму, чарівні предмети, прикінцеві запитання.

Загальна характеристика мультфільму

1. Для дітей якого віку створений мультфільм?
2. Чи відповідають анатомо-фізіологічним і психологічним віковим особливостям дитини чарівний світ, персонажі, чарівні речі, сюжет, музичний та шумовий супровід, загальний темп мультфільму?
3. Для дітей якої нозологічної групи створений мультфільм? Чи створено мультфільм з урахуванням шляхів компенсації інформаційних бар'єрів, які існують у дітей певної нозологічної групи?
4. Про що мультфільм? Яка його ідея, тема, головна думка?
5. Яка основна та другорядні цілі мультфільму?
6. В якому місці відбуваються події мультфільму (реальні чи вигадані країна, місто, вулиця, будинок)?
7. За допомогою яких візуальних (що глядач бачить безпосередньо) та аудіальних (що охарактеризовано героями в діалогах чи монологів) засобів і методів зображено місце казкових подій (природу й архітектуру)?
8. Яким чином описи природи й архітектури допомагають розкрити характери героїв, особливості застосування чарівних речей, пояснюють події?

9. Хто живе в цьому світі, місці?

10. Яка кольорова гама (теплі, холодні чи ахроматичні кольори), її насиченість (світлі чи темні тони кольорів) та яскравість (природні чи занадто яскраві кольори) переважають в оформленні мультфільму (чарівного світу, персонажів, чарівних речей)?

11. На якому кольоровому фоні відбуваються події? Чи доповнює колір фону до цілого зміст події, чи розкриває її сутність?

12. Чи є музична тема та її варіації, які супроводжують повторювані чи схожі події сюжету?

13. Чи відповідає музичний супровід мультфільму змісту та сутності кожної події: мажорний чи мінорний лад, темпові та динамічні відтінки, регістр мелодії та акомпанементу; тембр музичних інструментів, на яких виконується мініатюра, що доповнює образ героя чи події до цілого; також іноді виникає необхідність звернути увагу на гармонію, інтонацію, артикуляцію та штрихи в музичному супроводу мультфільму, оскільки в деяких випадках вони бувають вирішальними у демонструванні особливостей образів окремих героїв чи подій.

14. Чи відповідає шумовий супровід мультфільму змісту та сутності кожного героя та подій, які з ним відбуваються? Які шумові (немузичні) звуки переважають у мультфільмі: тихі чи гучні, глухі – дзвінкі, емоційно привабливі чи відразливі тощо?

15. У чому полягає відповідність, співвідношення, взаємозв'язок та взаємозалежність візуальних і музичних образів та слів персонажів у кадри й автора поза кадром?

16. Який ступінь деталізації/спрощення образів чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу мультфільму?

17. Наскільки логічними є чарівний світ, персонажі, чарівні речі, сюжет, музичний та шумового супровід мультфільму?

18. Чи чарівний світ, персонажі, чарівні речі, сюжет, музичний супровід та шумовий мультфільму доповнюють один одного до цілісної відео-історії з прихованим змістом?

19. Які основні та другорядні кількісно-якісні характеристики чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу мультфільму позитивно та негативно впливають на дитину як на систему «біо-соціо-дух»?

Відповідність мультфільму реальності та сучасному рівню філософії, науки та культури

20. Який зв'язок чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу мультфільму з життям людини взагалі та цієї дитини зокрема?

21. У чому полягає очевидний та прихований зміст експозиції, зав'язки, розвитку подій, кульмінації та розв'язки основного сюжету та додаткових сюжетних ліній мультфільму?

22. Чи є кілька «поверхів» прихованого змісту? За допомогою яких засобів та методів батьки розпізнали прихований зміст? Які способи інтерпретації використовували дорослі, щоб з'ясувати сутність прихованого змісту? За допомогою яких засобів та методів можна довести дитині наявність прихованого змісту та допомогти зрозуміти його?

23. У чому полягає філософський, соціально-психологічний зміст мультфільму? Якими засобами та способами показано єдність очевидного та прихованого філософського, психологічного та соціального змісту мультфільму?

24. Як очевидний та прихований філософський, соціально-психологічний зміст відображено в основних та другорядних кількісно-якісних характеристиках чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу мультфільму?

25. Які наукові проблеми піднімає й розв'язує мультфільм?

26. Яким чином відображено в основних та другорядних кількісно-якісних характеристиках чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу сутність та зміст розглядуваних у мультфільмі наукових проблем?

27. Чи пропонуються в мультфільмі готові відповіді на поставлені запитання? Чи стимулює мультфільм дитину до подальшого вивчення піднятих питань?

28. Чи зміст та сутність наукових проблем, висвітлених у мультфільмі, викладено з урахуванням дидактичних принципів?

29. Які наукові галузі лежать в основі мультфільму? Як їх продемонстровано в основних та другорядних кількісно-якісних характеристиках чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу мультфільму? Як їх використання допомагає розкрити різноманітні аспекти змісту мультфільму?

30. Які засоби та методи гносеології, епістемології, аксіології, праксеології, діалектики, синергетики, евристики, психології, педагогіки, соціології застосовані для демонстрації сутності зображуваної проблеми через основні та другорядні кількісно-якісні

характеристики чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу мультфільму?

31. За допомогою яких засобів та методів продемонстровано в основних та другорядних кількісно-якісних характеристиках чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу мультфільму: протилежність та єдність матеріального й ідеального, об'єктивного й суб'єктивного, наявність і відсутність об'єктів чи процесів, рух по прямій, по спіралі, по колу та спокій у внутрішньому світі й соціальному житті героїв, у властивостях і способах використання чарівних предметів; соціально-психологічний зміст просторово-часової кореляції між героями, умовами їх існування та діяльності; суттєві та несуттєві причинно-наслідкові зв'язки між героями та середовищем; біологічний, психологічний та соціальний зміст і форму реалізованих та можливих подій у житті героїв?

32. За допомогою яких засобів та методів відображено в мультфільмі сутність і явище; загальне, одиничне й особливе, елементи, систему і структуру чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу мультфільму?

33. За допомогою яких засобів та методів продемонстровано в основних та другорядних кількісно-якісних характеристиках чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу мультфільму: суперечності в характерах героїв, через які відбуваються позитивні та негативні зміни в їх житті й навколишньому середовищі (закон боротьби та єдності протилежностей); процес накопичення кількісних змін у живих та неживих об'єктах та перехід їх до нової якості, важливі для розкриття сутності проблеми, яка піднімається в мультфільмі (закон взаємного переходу кількісних та якісних змін); видозміни живих і неживих об'єктів, видалення з них старого, недосконалого, приєднання нового та встановлення нових зв'язків між їх елементами, що необхідно для пояснення глядачам змісту розглядуваних у мультфільмі наукових питань (закон заперечення заперечення)?

34. Як принципи синергетики реалізуються в характеристиках чарівного світу, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу мультфільму?

35. Які системні властивості (самоорганізація чи саморуйнування) характерні для кожного позитивного та негативного героя як для системи «біо-соціо-дух»?

36. Як відбуваються морфогенез та морфодеструкція в системах позитивних та негативних складових кожного позитивного та негативного героя як системи «біо-соціо-дух»?

37. Яким чином та в яких ситуаціях проявляється структурно-функціональна неоднорідність у системах позитивних та негативних складових кожного позитивного та негативного героя як системи «біо-соціо-дух»?

38. Яким чином та в яких ситуаціях проявляється складність та відкритість систем позитивних та негативних складових кожного позитивного та негативного героя як системи «біо-соціо-дух»?

39. Яким чином та в яких ситуаціях проявляється поліваріантність (нелінійність) шляхів розвитку систем позитивних та негативних складових кожного позитивного та негативного героя як системи «біо-соціо-дух»?

40. Які духовні та матеріальні цінності висвітлює мультфільм?

41. У чому полягає цінність мультфільму як відео-історії з прихованим змістом, яка впливає на дитину як на систему «біо-соціо-дух» за біологічним, психологічним та соціальним напрямками?

42. Які позитивні та негативні елементи й характеристики чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу мультфільму представлено як цінності?

43. За допомогою яких засобів і методів відбувається становлення системи цінностей у героїв мультфільму?

44. За допомогою яких засобів та методів в основних та другорядних кількісно-якісних характеристиках чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу відображено в мультфільмі прекрасне і потворне, комічне і трагічне, піднесене і низьке, гармонійне і дисгармонійне, моральне й аморальне тощо?

45. За допомогою яких засобів і методів в основних та другорядних кількісно-якісних характеристиках чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу відображено в мультфільмі історичну та культурну спадщину українського народу чи інших народів світу?

46. Які способи фантазування та творчої переробки інформації застосовано в процесі створення чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу мультфільму? Яка мета використання саме цього способу фантазування? Як цей спосіб допомагає розкрити характер героїв, обґрунтувати їх вчинки, пояснити

сутність головних та другорядних подій, якими властивостями наділяє чарівні речі?

47. Наскільки реалістичними чи фантастичними є чарівний світ, персонажі, чарівні речі, сюжет, музичний та шумовий супровід мультфільму? Чим він відрізняється від реального світу, в якому живе дитина? Які застосовані способи модифікації реальності основних та другорядних кількісно-якісних характеристик чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу мультфільму? Як змінюється функціонування реального предмета і персонажа у відповідності до вигаданих змін у їх будові? Чи можуть у реальному житті ефективно функціонувати предмет і персонаж, якщо їх будова змінена саме таким чином? Чому вони можуть чудово функціонувати у вигаданому світі мультфільму? Чи можна спостерігати в реальному світі такий розвиток подій, як у мультфільмі? Необхідно порівняти реальне й вигадане, щоб у дитини не виникало ілюзії, що деякі фантазії можуть бути втіленими в життя на сучасному етапі еволюції природи й людини та розвитку науки. Наприклад, у героя в мультфільмі зелене волосся, тому він може не тільки вживати звичайну людську їжу, а й харчуватися за допомогою фотосинтезу, як рослини. У реальному житті в організмі людини немає хлоропластів, тому фотосинтез неможливий. Слід пояснити дитині, що в реальності не варто створювати видимість – підмінювати сутність явищем. **Сутність** – наявність хлоропластів, **явище** – зелений колір волосся, **видимість** – пофарбоване в зелений колір волосся *дає можливість* харчуватися за допомогою фотосинтезу. Отже, перефарбовування волосся в зелений колір *у житті не дасть такої можливості*, а лише дозволить бути зовні схожим на улюбленого героя. У дітей можемо спостерігати «відсутність або слабкість розрізнення реального та вигаданого світів, що веде до того, що те, що відбувається на екрані, сприймається як частина реальності» (Міненко, 2018, с. 190). «Несформована критичність мислення у дитячому віці веде до некритичного сприймання й автоматичного засвоєння інформації» (Міненко, 2018, с. 191). Отже, «мультфільм – це дуже ефективний продукт впливу, його можна використовувати як з позитивними, так із негативними цілями. Дитина є незахищеною, коли знаходиться перед телеекраном, і стає об'єктом цього впливу» (Дишель, 2014, с. 110).

Психолого-педагогічний вплив мультфільму

48. Чому навчає мультфільм?

49. Що виховує мультфільм?

50. Чи є мультфільм науковою дидактичною казкою?

51. Чи зустрічаються в мультфільмі нові для дитини слова, предмети, явища, через які його зміст буде їй незрозумілим? Варто за кілька днів до перегляду провести разом з дитиною теоретично-практичне наукове дослідження, спрямоване на опанування нової для неї інформації, а після перегляду мультфільму знову разом обговорити всі нюанси, які батьки планували проаналізувати.

52. Які інформаційні бар'єри містить мультфільм? Які засоби, методи та наукові галузі можна використати, щоб розробити та реалізувати шляхи подолання цих бар'єрів та перетворення їх на ресурси?

53. Чи показана в мультфільмі безбар'єрність? Чи запропоновані способи подолання бар'єрів та перетворення їх на ресурси?

54. Чи відповідає швидкість розвитку окремих подій і сюжету загалом, темп музичного супроводу, мовлення та рухів персонажів мультфільму швидкості сприймання, мислення та усвідомлення дитини? Чи встигне дитина пережити все, що відбувається на екрані? Якщо темп занадто швидкий, можна змінити налаштування швидкості та переглядати мультфільм у повільнішому темпі. У процесі аналізу мультфільму темп відео також можна уповільнити.

55. Чи є у мультфільмі біологічні, психологічні й соціальні тригери, які можуть раптово викликати у дитини негативні спогади та переживання минулої травматичної події?

56. Які позитивні складові системи «біо-соціо-дух» розвиває мультфільм у дитини (розвиткова функція)?

57. Чи сприяє мультфільм відновленню позитивних складових системи «біо-соціо-дух» у дитини (реабілітаційна функція)?

58. Чи запобігає мультфільм регресу позитивних складових та появі і прогресу негативних складових системи «біо-соціо-дух» у дитини (абілітаційна функція)?

59. Які негативні складові системи «біо-соціо-дух» корегує мультфільм у дитини?

60. Які шляхи компенсації та гіперкомпенсації негативних складових системи «біо-соціо-дух» пропонує дитині мультфільм?

61. Як показано процеси абілітації, розвитку, корекції, реабілітації, компенсації та гіперкомпенсації в житті героїв мультфільму?

62. Які елементи інтелекту (стенічний психодинамічний стан, гнозис, праксис, пам'ять, мовлення, мислення, усвідомлення) активізує та вдосконалює мультфільм?

63. На скільки відсотків вікової норми елементи інтелекту (стенічний психодинамічний стан, гнозис, праксис, пам'ять, мовлення, мислення, усвідомлення) розвинені у дитини, яка переглядатиме мультфільм?

64. Якими більш розвиненими елементами інтелекту дитини можна компенсувати недостатньо розвинені елементи, щоб перегляд мультфільму став для неї корисним?

65. Чи містить мультфільм дидактичні ігри для розвитку різних видів інтелекту (лінгвістичного, логіко-математичного, просторового, тілесно-кінестетичного, музичного, інтелекту натураліста, міжособистісного, внутрішньоособистісного, екзистенційного)?

66. За допомогою яких основних та другорядних кількісно-якісних характеристик чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу мультфільму відбувається вдосконалення таких компонентів емоційного інтелекту дитини, як самоусвідомлення, саморегуляція, мотивація, емпатія, соціальні навички?

67. Чи сприяє мультфільм становленню у дитини вміння усвідомлювати та розуміти її власні емоції, регулювати свій емоційний стан, управляти бажаннями, потребами, мотивами, мотивацією, думками і поведінкою, ухвалювати рішення у складних життєвих ситуаціях, співпереживати, помічати їх почуття, потреби, управляти емоційними станами інших людей, докладати зусиль до становлення міцних, ефективних і гармонійних взаємин з іншими людьми?

68. Які почуття та емоції у дитини може викликати мультфільм як цілісна історія та окремі елементи й основні та другорядні кількісно-якісні характеристики чарівного світу, персонажів, чарівних речей, сюжету, музичного та шумового супроводу мультфільму?

69. Чи сприяє мультфільм становленню вольової сфери дитини?

70. Становленню яких рис характеру дитини сприяє мультфільм?

Персонажі мультфільму

71. Хто є позитивним головним героєм?

72. Хто є негативним головним героєм?

73. Хто є позитивними другорядними героями?

74. Хто є негативними другорядними героями?

75. За допомогою яких засобів та методів показано зовнішність героїв:

а) характер (хроматичні теплі й холодні чи ахроматичні), насиченість (світлі чи темні тони) та яскравість (природні, занадто яскраві або приглушені) кольорів, у яких зображено персонажа;

б) характер ліній в образі персонажа (зигзагоподібні, хвилясті, заокруглені, прямі, різноманітні їх поєднання);

в) форма та розмір частин тіла персонажів;

г) зачіска, одяг, взуття персонажа;

д) звичайні та чарівні речі, житло, улюблена справа персонажа?

Як перелічені характеристики зовнішності персонажа розкривають його внутрішній світ і характер та співвідносяться з його вчинками?

76. Чи реалістичним є голос героя?

77. Чи достатньо чітко, емоційно й інтонаційно виразно промовляють слова актори, які озвучують героїв та читають слова автора поза кадром?

78. Чи відповідає емоційна складова мовлення актора, який озвучує героя та читає слова автора поза кадром, тим подіям, які в цей час відбуваються в кадрі?

79. Чи відповідають темперамент, характер, світогляд, почуття та емоції, інтелектуальні та вольові характеристики, вчинки героя його зовнішності та голосу?

80. Чи є музична тема, яка супроводжує появу героя на екрані? Як музика підкреслює розкриває внутрішній світ і характер героя та співвідносяться з його вчинками?

81. Які є в кожного героя позитивні та негативні якості, слабкості та сильні риси, чи є «суперсила»? В яких ситуаціях вони проявляються? Які темперамент, характер, світогляд, секрети мають головні та другорядні позитивні та негативні герої? За допомогою яких засобів та методів це показано в мультфільмі? Як ці особливості героїв впливають на головну та другорядні сюжетні лінії, позитивні та негативні вчинки героїв?

82. Які особливості протікання пізнавальної діяльності героїв (увага, відчуття, сприймання, мислення, пам'ять, мовлення, уявлення, уява)? За допомогою яких засобів та методів це показано в мультфільмі? Як ці особливості героїв впливають на головну та другорядні сюжетні лінії, позитивні та негативні вчинки героїв?

83. Які почуття та емоції та в яких ситуаціях проявляють герої? Яким чином вони це здійснюють (міміка, жести, слова, вчинки)? За допомогою яких засобів та методів це показано в мультфільмі? Як ці особливості героїв впливають на головну та другорядні сюжетні лінії, позитивні та негативні вчинки героїв?

84. Як та в яких ситуаціях герої мультфільму проявляють ключові компоненти їх емоційного інтелекту: самоусвідомлення,

саморегуляцію, мотивацію, емпатію, соціальні навички? За допомогою яких засобів та методів це показано в мультфільмі? Як ці особливості героїв впливають на головну та другорядні сюжетні лінії, позитивні та негативні вчинки героїв?

85. В яких епізодах особливо яскраво, а в яких дещо приховано проявляються почуття героїв за допомогою слів, міміки, жестів, пози тіла, вчинків тощо? Це запитання важливе, оскільки в житті не завжди сильні почуття виражаються повною мірою.

86. Які вольові характеристики мають герої? За допомогою яких засобів та методів це показано в мультфільмі? Як ці особливості героїв впливають на головну та другорядні сюжетні лінії, позитивні та негативні вчинки героїв?

87. Які характерні риси спілкування та діяльності мають герої? За допомогою яких засобів та методів це показано в мультфільмі? Як ці особливості героїв впливають на головну та другорядні сюжетні лінії, позитивні та негативні вчинки героїв?

88. Чи почав герой мультфільму краще розуміти почуття, емоції, бажання, потреби, мотиви, мотивацію, вольові зусилля, поведінку свої та інших героїв у результаті прожитих подій?

89. Як показано процес та результат кореляції чуттєвого та раціонального пізнання об'єктивної реальності та її відображення у свідомості героїв мультфільму?

90. Герої отримують знання в результаті роздумів чи отримання досвіду?

91. Які методи наукового пізнання використовують герої мультфільму?

92. Чи проявляють герої творчість у процесі пізнання самих себе і світу?

93. Наскільки знання, отримані героями, є достовірними та істинними?

94. Яка мета діяльності головного та другорядних героїв?

95. Чи відповідає мета діяльності кожного героя його характеристикам як системи «біо-соціо-дух»?

96. Які засоби та методи використовує герой, щоб досягти своєї мети?

97. Чи є продуктивною теоретична і практична діяльність героїв мультфільму? Як змінюється кожен герой в процесі досягнення його мети?

98. У чому проявляється боротьба головного героя та головного злодія за спільну для них мету? За допомогою яких засобів та методів це показано в мультфільмі?

99. Чому кожен герой ухвалив саме таке рішення, здійснив саме такий вчинок?

100. Яке ставлення героїв до своїх та чужих вчинків? За допомогою яких засобів та методів це показано в мультфільмі?

101. Як та в яких ситуаціях негативні персонажі використовують слабкості позитивних героїв, щоб нашкодити останнім?

102. Чи потрапляють герої мультфільму в ситуації безнадійності та безвихідності? Як вони поведуться в таких випадках? Яким чином змінюється негативна для героя ситуація? Герой самостійно розв'язує проблему чи йому хтось допомагає?

103. Чи отримує персонаж любов і підтримку від оточення?

104. Чи покращує герой взаємини з оточуючими? Яким чином він це здійснює?

105. Чи показано в мультфільмі структуру суспільства, процеси та закономірності в ньому, взаємодію персонажів у різноманітних соціальних групах?

Чарівні предмети

106. Які чарівні предмети наявні в мультфільмі? Які позитивні та негативні властивості має кожна чарівна річ? Які функції вона виконує: говорить правду та показує, що відбувається на світі; повертає молодість чи здоров'я, оживляє мертвих; працює замість героя або викликає помічників; робить героя невидимим чи швидко переносить його в інше місце; предмети, які примушують всіх танцювати; речі, які зберігають таємниці злодіїв; предмети, які є чарівною зброєю, що легко перемагає всіх ворогів?

107. Кому належить чарівний предмет, де і як його добути, коли і кому потім віддати?

108. За допомогою яких чарівних предметів позитивні другорядні герої допомагають головному герою досягти мети, добитися справедливості, перемогти зло?

109. За допомогою яких чарівних предметів негативні другорядні герої заважають головному герою досягти мети?

110. Яким способом герой використовував чарівний предмет, які чаклунства за допомогою нього здійснював?

111. Як змінилися головний та позитивні й негативні другорядні герої після використання чарівних предметів у процесі досягнення мети?

Прикінцеві запитання

112. Які з запропонованих запитань можуть залишитись недостатньо зрозумілими дитині через знижений рівень розвитку окремих елементів її інтелекту та особливості функціонування її інтелекту як системи?

113. Чим можна компенсувати недостатню доступність окремих запитань для дитини?

114. Чи варто відкласти на деякий час перегляд саме цього мультфільму? Якщо мультфільм не відповідає потребам та можливостям дитини, їй краще не переглядати його. Ми ж не дозволяємо дитині вживати в їжу будь-які продукти, а слідкуємо за її харчуванням. Тому варто пропонувати дитині мультфільми, зміст яких вона зможе повноцінно засвоїти та які на неї впливатимуть благотворно. Адже як тіло дитини складається з того, що вона їсть, так і її Я складається з усього, що вона відчуває за допомогою зорового, слухового, тактильного, нюхового, смакового, пропріоцептивного аналізаторів та інтерпретує за допомогою інтелекту.

За такою системою запитань батьки опрацьовують мультфільм спочатку самостійно, а потім з дитиною з інтелектуальними труднощами. Наведеними запитаннями можна користуватись не лише для аналізу наявних, а й для створення нових мультфільмів.

Висновки. Таким чином, батькам варто навчитись самим та навчити своїх дітей глибокому системному аналізу, щоб інформація, запропонована авторами мультфільму, принесла максимальну користь.

Перспективи подальших розвідок. У подальшому необхідно проаналізувати українські мультфільми, визначити інформаційні бар'єри, які заважають дітям кожної нозологічної групи повноцінно опанувати зміст мультфільму та з'ясувати шляхи перетворення виявлених бар'єрів на ресурси.

ЛІТЕРАТУРА

- Дишель, К. А. (2014). Мультфільмотерапія як засіб корекції та розвитку емоційної сфери молодших школярів. *Наука і освіта: науково-практичний журнал*, 12, 108-113. (Dyshel, K. A. (2014) Cartoon film therapy as means of correction and development of emotional sphere of younger schoolchildren. *Science and education: scientific-practical journal*, 12, 108-113). URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/6870/1/Dyshel.pdf>.
- Каструлька Анатолія (Anatole's pan). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=58XlvDAPZhE&t=7s>.

- Лесіна, О. В., Телячук, В. П. (автори-упоряд.). (2007). *Сходінками творчості. Методика ТРВЗ в початковій школі*. Харків: Вид. група «Основа»: «Триада+». (Lesina, O. V., Telyachuk, V. P. (editors). (2007). *Steps of creativity. Methodology of theory of solving inventive tasks in primary school*. Kharkiv: Ed. "Basic" group: "Triada+").
- Міненко, О. О. (2018). Психологічний аналіз сучасної мультиплікаційної продукції та її вплив на психічний розвиток дитини. *Проблеми сучасної психології*, 41, 188-205 (Minenko, O. O. (2018). *Psychological analysis of modern animated products and its effect on mental development of a child*. *Problems of modern psychology*, 41, 188-205). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2018_41_18.
- Мотузки (Ropes). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=29nCUMEdFFs>.
- Павленко Ю. Формування ціннісних орієнтацій дітей молодшого шкільного віку засобами мультиплікації. (Pavlenko Yu. Formation of value orientations of primary school children using animation). URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/20499/1/19.pdf>.
- Подарунок (Present). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3XA0bB79oGc>.
- Поза зором (Out of sight). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4qCbiCx Bd2M>.
- 7 мультфільмів для школярів про дітей з особливими освітніми потребами (19 листопада, 2018). *На урок*. (7 cartoon films for schoolchildren about children with special educational needs (November 19, 2018). *To the lesson*). URL: <https://naurok.com.ua/post/7-multifilmiv-dlya-shkolyariv-pro-ditey-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami>.
- Скарлетт (Scarlett). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=JOWiPx5VRUU>.
- Соловейко з одним крилом (лише казка). (Nightingale with one wing (only a fairy tale)). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=nmgKPeKPufk&t=1s>.
- Як обрати «правильний» мультфільм (How to choose the "right" cartoon). URL: <https://naurok.com.ua/yak-obrati-pravilny-multifilm-215048.html>.
- Яку медапродукцію можна пропонувати дітям? (What media products can be offered to children?). URL: http://lubotyn-dnz1.edu.kh.ua/batjkam/konsuljtacii_dlya_batjkiv/mediaprodukcija/.
- Ян (Ian). URL: https://www.youtube.com/watch?v=X_wu-D6rU5w&t=1s.

SUMMARY

Zolotaryova Tetiana. The role of parents in teaching cartoon films analysis to children with intellectual difficulty.

The article proposes questions for carrying out system analysis of a cartoon film as a video story with latent contents. The questions are divided into groups: general characteristics of the cartoon film, cartoon's agreement to reality and modern level of philosophy, science and culture, psychological and pedagogical effect of the cartoon film, the cartoon characters, the magical objects, the final questions. In process of preparing the article, we applied general scientific methods (deduction and induction, analysis and synthesis, comparison, generalization, abstraction and concretization, imaginary experiment, imaginary modelling method, etc.), heuristic methods (method of heuristic questions, method of synectics, method of inversion, method of analogy), philosophical, psychological, pedagogical analysis of the cartoon films. The author created the scheme of functioning of intelligence as whole, some elements of which have lower level of development, which is observed in children with intellectual difficulties. It has been found that regardless of level of development of some elements of intelligence, they can be used in intelligence system only to level of least developed element of intelligence, and higher levels of development of elements of intelligence temporarily not functioning in process of

satisfaction the child's needs. Therefore, it is necessary to know the percentages of development of all elements of child's intelligence in order to understand how they will be integrated into a system at each level of development, to define zone of nearest development of each element of intelligence and intelligence as system, that more accurately to select theoretical and practical educational material. Children of each nosological group have their own intellectual difficulties, caused to low level of development of certain elements of intelligence, children have specific state of intellectual activity, and diverse information barriers in process of knowing world and themselves, and therefore need different approaches to studying with the cartoon films content. Parents should create conditions for overcoming existing barriers and prevention advent of new ones. There is not enough specially created the cartoon films for children of different nosological groups. Children with intellectual difficulties cannot independently carry out a deep and detailed analysis of what they see and hear. Parents should learn themselves and teach their children to analyze the cartoon films using system of questions, be able to select means and methods for studying the content of the cartoon film with the child. In future, it is necessary to analyze Ukrainian cartoon films, identify information barriers that interfere with children of each nosological group from fully mastering the content of the cartoon film, and find ways to transform identified barriers into resources.

Key words: *children with intellectual difficulty, parents, cartoon film, philosophical analysis of the cartoon films, psychological analysis of the cartoon films, pedagogical analysis of the cartoon films, magical world of the cartoon films, cartoon films characters, cartoon films plot, musical accompaniment of the cartoon films, informational barriers and barrier-free.*

УДК 343.8:929

Юрій Лянной

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0009-0006-9349-0273

Дар'я Супрун

Національний університету біоресурсів і природокористування України
ORCID ID 0000-0003-4725-094X

Микола Супрун

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
ORCID ID 0000-0002-4198-9527

Тамара Харченко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-4239-3434
DOI 10.24139/2312-5993/2026.01/281-293

В. М. СИНЬОВ – ВЧЕНИЙ-ЛЮДИНОЗНАВЕЦЬ ЗІ СВІТОВИМ ІМ'ЯМ

Автори статті аналізують внесок академіка Віктора Миколайовича Синьова, видатного українського науковця, який суттєво вплинув на розвиток психологічної та педагогічної науки, зокрема в галузях корекційної педагогіки і пенітенціарної системи. Його наукові досягнення охоплюють широкий спектр питань – від підготовки педагогічних кадрів до розробки інноваційних підходів до роботи з ув'язненими. Науковець працював у провідних освітніх і науково-дослідних установах України. За понад п'ятдесят років науково-педагогічної діяльності академік модернізував навчальні плани і програми для спеціальних